

ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI A JEHO ZDRAVÍ

Právo a spravedlnost. Finanční
gramotnost.

Právo a spravedlnost v RVP

- **právo a spravedlnost** – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání a korupce, právní ochrana občanů a majetku včetně nároku na reklamaci, soukromého vlastnictví, duševních hodnot

Listina základních práv a svobod

- Hlavní principy
- neporušitelnost přirozených práv člověka, práv občana a svrchovanost zákona,
- navazuje na obecně sdílené hodnoty lidství a na demokratické a samosprávné tradice našich národů,
- vychází z práva českého národa na sebeurčení,
- bere v potaz svůj díl odpovědnosti vůči budoucím generacím za osud veškerého lidstva na Zemi
- Vydána roku 1992

Základní ustanovení LPaS

- Lidé jsou **svobodní a rovní v důstojnosti i v právech**. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.
- Stát je založen na **demokratických hodnotách** a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.
- **Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem**, a to způsobem, který zákon stanoví.
- **Každý může činit, co není zákonem zakázáno**, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.
- **Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu** pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.
- **Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti**. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodňování.
- Nikomu **nesmí být způsobena újma na právech** pro uplatňování jeho základních práv a svobod.

Listina základních práv a svobod

- <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- ZÁKLADNÍ PRÁVO NA: život, soukromí a ohleduplné zacházení, osobní svobodu, nepodrobení nuceným pracím, lidskou důstojnost, vlastnění majetku, nedotknutelnost obydlí, listovní tajemství, pohyb a pobyt, svobodu myšlení, náboženského vyznání, vědecké bádání

Listina základních práv a svobod

- Další práva: **POLITICKÁ PRÁVA**
- Svoboda projevu, petiční právo, právo na shromažďování a sdružování, volby, právo postavit se proti narušování demokratického zřízení
- **Práva národnostních a etnických menšin**
- **Hospodářská, sociální a kulturní práva**
- **Právo na soudní a jinou právní ochranu**

Práva dítěte (Úmluva o právech dítěte)

- právo na život
- právo na jméno
- právo poznat své rodiče a být jimi vychováván
- svoboda projevu a svobodný přístup k informacím
- svoboda myšlení a náboženského vyznání
- svoboda sdružování a pokojného shromažďování
- právo na ochranu soukromí
- právo na ochranu před násilím, ponižováním a vykořisťováním
- právo na zajištění ochrany a pomoci poskytované státem, pokud je dítě zbaveno rodinného prostředí
- duševně nebo tělesně postižené děti mají právo prožít plný a řádný život
- právo na ochranu zdraví a využívání zdravotnických zařízení
- právo na výhody sociálního zabezpečení
- právo na životní úroveň potřebnou pro jeho rozvoj
- právo na vzdělání
- právo na používání vlastního jazyka
- právo na odpočinek a volný čas
- právo na ochranu před nebezpečnou prací

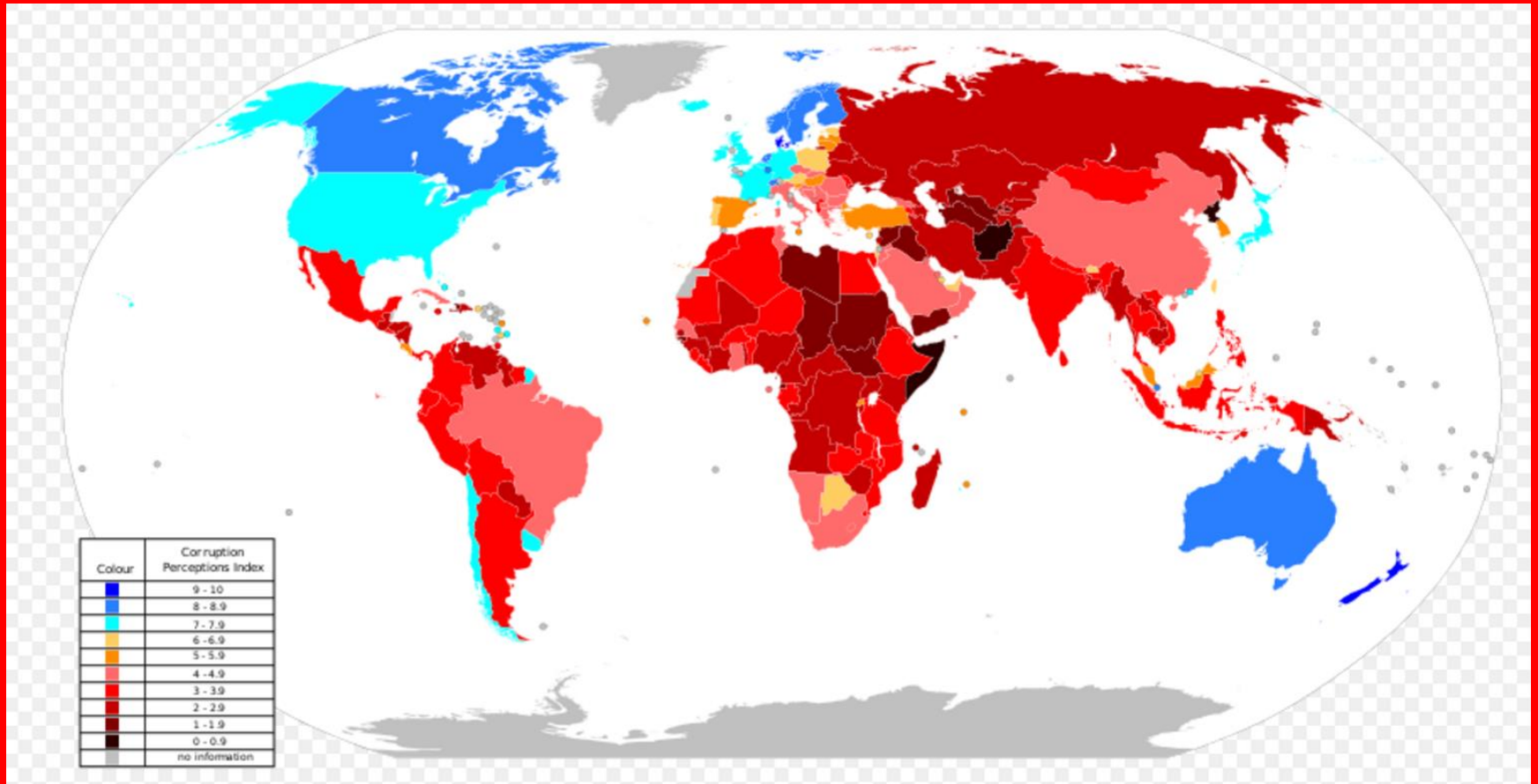
Práva žáka

- a) na vzdělávání a školské služby podle školského zákona,
- b) na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání,
- c) volit a být voleni do školské rady, jsou-li zletilí,
- d) zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat,
- e) vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající jejich věku a stupni vývoje,
- f) na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle tohoto zákona.

Povinnosti žáka

- a) řádně docházet do školy nebo školského zařízení a řádně se vzdělávat,
- b) dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,
- c) plnit pokyny pedagogických pracovníků škol a školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.

Korupce – zneužití postavení k vlastnímu obohacení

Reklamace

- MANUÁL CHYTRÉHO SPOTŘEBITELE
- <http://www.penize.cz/reklamace/298958-reklamace-2015-manual-chytneho-spotrebitele>

PRÁVA A ZODPOVĚDNOST

- Jedno bez druhého nelze
- Čím větší práva, tím větší zodpovědnost
- „Jednej s druhým tak, jak chceš, aby druhý jednal s tebou.“

FINANČNÍ GRAMOTNOST

- „Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, **aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb.** Finančně gramotný občan se **orientuje v problematice peněz a cen** a je schopen **odpovědně spravovat** osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“

STRUKTURA FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

- **a) gramotnost peněžní** - kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.)
- **b) gramotnost cenová** - kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci
- **c) gramotnost rozpočtová** - kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska
- c1) správa finančních aktiv (např. vkladů, investic a pojištění)
- c2) správa finančních závazků (např. úvěrů nebo leasingu)
- To předpokládá v obou případech **orientaci na trhu** různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby **porovnávat** a **volit ty nejvhodnější** s ohledem na konkrétní životní situaci.

Standardy finanční gramotnosti

- vymezují cílový stav úrovně finanční gramotnosti pro základní vzdělávání (zvláště pro 1. stupeň a pro 2. stupeň) a pro střední vzdělávání (ten odpovídá úrovni finanční gramotnosti dospělého občana)
- Standardy finanční gramotnosti předkládají **Obsah** (učivo) a **Výsledky** (očekávané výstupy) vzdělávacího procesu ve **čtyřech tematických okruzích**:
 - 1. Peníze
 - 2. Hospodaření domácnosti
 - 3. Finanční produkty
 - 4. Práva spotřebitele

Standardy pro 1. stupeň ZŠ

Peníze
1. stupeň ZŠ
Obsah
- hotovostní a bezhotovostní forma peněz
- způsoby placení
- banka jako správce peněz
Výsledky
- používá peníze v běžných situacích
- odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze

Hospodaření domácnosti
1. stupeň ZŠ
Obsah
- rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti
- nárok na reklamaci
Výsledky
- na příkladu ukáže, proč není možné realizovat všechny chtěné výdaje

Standardy pro 1. stupeň ZŠ

Finanční produkty
1. stupeň ZŠ
Obsah
- úspory
- půjčky
Výsledky
- vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vrátet dluhy

Peníze

- Vlastnictví, majetek
- Potřeby – hmotné/nehmotné, zbytné/nezbytné
- Zdroje – co může uspokojovat naše potřeby
- Platíme za ZBOŽÍ, SLUŽBY

Peníze

- **Historie peněz**
- Směnný obchod (**barterové obchody**)
- Vzácný a žádaný trvanlivý předmět (**všeobecné ekvivalenty**)
- Drahé kovy
- Mince
- Směnky
- Papírové peníze
- Virtuální peníze
- HOTOVOST/BEZHOTOVOSTNÍ PLATBA
- Inflace – znehodnocení peněz

Peníze

- **Prohlížení:** <https://www.cnb.cz/cs/platidla/>
- **Ochranné prvky (bankovky):**
- https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_1000.html
- **Měna** – konkrétní druh peněz platící v určitém státě (valuta – zahraniční peníze v hotovosti, deviza – zahraniční peníze bezhotovostní)
- Směnný kurs
- Hodnota peněz – co si za ně mohu koupit?

Oběh peněz

Existují dva hlavní kanály (způsoby):

- 1) úvěrová činnost bank
- 2) aktivum platební bilance A *Měnový přehled P*

– úvěry	– oběživo
– rezervy	– vklady
zahraniční aktiva (ZA)	zahraniční pasiva (ZP)
– vklady v zahraničí	– vklady v cizí měně
– úvěry do zahraničí	– úvěry přijaté ze zahraničí

Funkce peněz

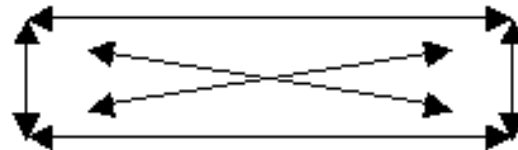
- 1) peníze jsou **prostředkem směny** (pomocí nich nakupujeme zboží či služby)
- 2) peníze jsou **účetní jednotkou** (můžeme pomocí nich vyjádřit hodnotu aktiva v peněžním vyjádření)
- 3) peníze jsou **uchovatelem hodnot** (jsou funkcí pokladu)

Banka

- Přijímá peníze, půjčuje peníze
- Centrální banka a komerční banky
- FUNKCE CB:
- **emisní funkce** - jako jediná banka v zemi má právo emitovat nové peníze a staré stahovat z oběhu;
- **banka bank** - může bankám poskytovat úvěry (za speciální úrokové sazby - diskont, repo, lombard), stanovuje pravidla pro komerční poskytování úvěrů (např. úvěrové stropy), podrobněji viz přímé nástroje a nepřímé nástroje centrální banky;
- **správce měnových rezerv a státního dluhu** -centrální banka provádí finanční operace vlády, operuje se státními cennými papíry, uskutečňuje kurzovou politiku;
- **bankovní dozor** - má právo prověřovat legálnost bankovních operací, uděluje bankovní licence, provádí dohled nad peněžními a kapitálovými trhy (v ČR má na starost dohled nad kapitálovými trhy speciální instituce - Komise pro cenné papíry);
- **reprezentace** - ČR je členem mezinárodních institucí MMF (Mezinárodní měnový fond), Světová banka a představitel centrální banky zde ČR zastupuje.
- Veškeré aktivity centrální banky směřují k primárnímu úkolu, a tím je **udržení měnové stability země**. **MAGICKÝ ČTYŘÚHELNÍK**

✚ velikost a tempo růstu celkového produktu
ukazatel: hrubý domácí produkt (HDP)

✚ stabilita cen
ukazatel: míra inflace

✚ vyrovnanost vývozu a dovozu
ukazatel: bilance zahraničního obchodu

✚ velikost a struktura nezaměstnanosti
ukazatel: míra nezaměstnanosti

Finanční produkty

- Účty
- Hypotéky
- Životní pojištění
- Penzijní spoření
- Stavební spoření
- Úvěry
- Platební karty
- Neživotní pojištění
- Podílové fondy

Půjčka / úvěr

- Úvěr: poskytnutí peněz bylo předem dohodnuto a následně dlužník požádá o poskytnutí peněz;
- Půjčka: peníze poskytnuty bez žádosti o jejich předem dohodnuté poskytnutí.
- Pokud je dohodnuto, že **peníze budou vráceny bez úroku, nemůže se jednat o úvěr** (úročení je jednou z podstatných náležitostí smlouvy o úvěru), ale pouze o půjčku.

Typy úvěrů

- Spotřebitelský úvěr
- Hypoteční úvěr
- Kontokorentní úvěr
- Revolvingový úvěr (kreditky)
- Překlenovací úvěr
- Úvěr ze stavebního spoření
- Konsolidační úvěr
- Americká hypotéka

Úvěry

- RPSN
- Úrok
- Poplatky za vedení
- Výše splátky
- Celková zaplacená částka
- Poplatky za splacení a mimořádné splátky

http://kalkulacky.idnes.cz/cr_uverova-kalkulacka.php

Výše půjčky

100000 CZK 5.000 CZK 900.000 CZK

Počet měsíčních splátek

72 6 měsíců 96 měsíců

Splátka	1 896 CZK	Splátka	1 896 CZK
Počet splátek	72	Počet splátek	63
Poplatky za vedení	0 CZK	Poplatky za vedení	0 CZK
Poplatky za předčasné splacení	0 CZK	Poplatky za předčasné splacení	0 CZK
Úroková sazba	10,9 %	Úroková sazba	6,9 %
<u>RPSN</u>	11,47 %	<u>RPSN</u>	7,13 %
Celkem zaplatíte	136 444 CZK	Celkem zaplatíte	119 351 CZK
		Ušetříte	17 093 CZK

Sazbu 6,9 - 9,9 % u nás zaručeně dostanete, pokud budete splácet včas. Poslední splátky vám pak totiž automaticky odpustíme. Výpočet je pouze orientační. Přesný výpočet půjčky získáte během online žádosti.

Chci nabídku půjčky

Když včas splácíte

Hospodaření domácnosti

- Příjmy x Výdaje
- Typ rozpočtu: vyrovnaný, přebytkový, schodkový (deficitní)
- **Druhy příjmů:** příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§6), příjmy z podnikání a z jiné výdělečné činnosti (§7), příjmy z kapitálového majetku (§8) – např. podíl na zisku, z úvěrů, společník podnikání; příjmy z pronájmu (§9), ostatní příjmy (§10) – např. prodej soukromého majetku, z podnikání bez živnosti
- **Druhy výdajů:** nezbytné, nutné, zbytné

Rozpočet (domácí, osobní, rodinný)

PŘÍJMY		VÝDAJE		
Aktivní	Pasivní	Povinné	Nutné	Zbytné
mzdy	úroky ze spoření	nájemné	jídlo	kouření
příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti	důchody (starobní, invalidní, sirotčí, vdovský, vojenský)	splátky hypotéky, spotřebních úvěrů, leasingu a kreditních karet	platby za energie, vodu apod.	jídla v restauracích a podnicích rychlého občerstvení
výdělky z brigád	dávky státní sociální podpory	Školné	oblečení	luxusní zboží
	různé výpomoci od rodičů a přátel	koncesionářský poplatek za rozhlas a televizi	výdaje na dopravu nebo provoz auta	koníčky, sport
	výživné		drogerie, kosmetika, léky	nákupy pro radost
	výnosy z pronájmu		telefony a internet	zábava
	dividendy		různá pojištění a platby na spoření	dovolená
	příjmy z duševního vlastnictví (tzv. tantiémy).			

Tvorba rozpočtu

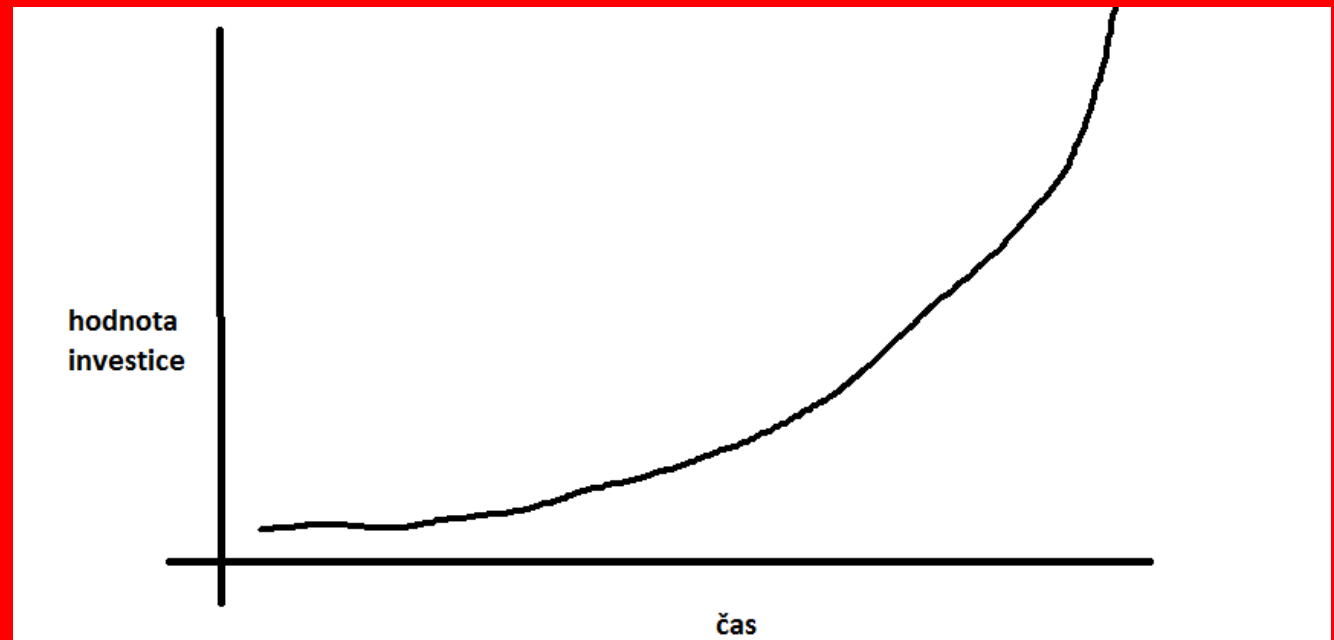
- Soupis příjmů a výdajů
- Vygenerování bilance
- Řešení, jak zmenšit schodek (ušetřit)
- Řešení, jak investovat (co s volnými penězi)
- Pravidelné sledování
- Aktualizace (min. 1 ročně, vždy při zásadní změně)
- Finanční PLÁNOVÁNÍ (dlouhodobé, krátkodobé investice)

Investice

Spoření/investice

- Tvorba finanční rezervy
- Spořit může každý

Dluh

- Nebezpečí: Lichva, exekuce!!!
- Věřitel a dlužník – nesvoboda.
- Jak se vypořádat s dluhy?
- 1) zjistit, co a komu dlužím
- 2) chtít dluhy splatit
- 3) začít od nejmenších dluhů
- 4) omezit výdaje (utáhnout opasek)
- 5) vytrvat (svoboda stojí za to)
- KDY SE DLUH DÁ AKCEPTOVAT: pořízení bydlení, rozumné podnikání, vzdělání a když mám na jeho splacení 😊

WWW stránky o finanční gramotnosti

- Zde získáte další informace a náměty:
- <http://www.financnigramotnostdoskol.cz/>
- <http://www.denfinancnigramotnosti.cz/projekt-dfg>
- <http://www.nenechsedojit.cz/>
- <http://www.penize.cz/skola-financni-gramotnosti>

Mít nebo být?

- Peníze (bohatství) by nemělo být CÍLEM samo o sobě
- Peníze jako (nutný) prostředek k dosažení cíle
- To nejdůležitější se nedá koupit!
- DÁVAT je víc, než BRÁT.
- <http://www.novinky.cz/koktejl/313569-konej-dobro-vrati-se-ti-to-treba-za-30-let-dojima-reklama.html>